

Kriminalvården har inte råd att vårda

Forskaren Niklas Långström: Viljan och

behandlingsmetoderna finns – men inte resurserna

Den senaste tidens rymningar har lett till en intensiv debatt om kriminalvården. Framför allt har säkerheten på fängelserna kritiserats, trots att färre fångar rymmer nu än för tio år sedan. Dagen har talat med några personer som tycker att diskussionen snarare borde handla om behandling och människovärde än om högre murar.

Den som har suttit i fängelse utan att få någon behandling begår fler brott än andra med samma brottsbakgrund som inte varit på anstalt. Trots att det finns bra behandlingsmetoder används de inte. Kriminalvården har inte råd. Därför är fångarna i sämre skick när de kommer ut. Det säger forskaren Niklas Långström, som tycker att debatten handlar för mycket om säkerhet.

I kölvattnet efter det senaste årets dramatiska fritagningar, med bland annat gisslanstaganden, har kriminalvården blivit en het politisk fråga. Kriminalvårdsverkets generaldirektör Lena Häll Eriksson avgick och justitieminister Thomas Bodström, som kritiserats hårt av oppositionen, har talat om att bygga ett nytt rymningssäkert superfängelse. Men vilka slutsatser går det egentligen att dra av rymningarna? Vad säger forskningen om tillståndet i kriminalvården?

Färre rymningar

Niklas Långström är docent på Centrum för våldprevention vid Karolinska institutet och har bland annat forskat på kriminalvården. Han påpekar att antalet rymningar faktiskt minskat de senaste tio åren, trots att antalet fångar ökat.

Enligt honom går det inte att avgöra om det är en slump att rymningarna inträffat just nu eller om de är tecken på en trend. Niklas Långström tycker det är viktigare att diskutera vad som händer med dem som sitter på anstalterna och i vilket skick de är i när de släpps ut.

Om kriminalvården bara handlar om förvaring riskerar fängelsetiden att förvärra de intagnas möjlighet till ett liv utan kriminalitet, menar Niklas Långström.

– I flera studier har man jämfört personer som dömts för samma brott men till olika påföljd. De som har fått kortare fängelsestraff återfaller mer sällan än de som fått längre. Problemet är att allmänheten ofta tycker det känns bättre med ett hårdare straff. Hämnd är en viktig faktor. Men inlåsning har ingen brottsförebyggande effekt i sig, mer än att den personen inte kan begå brott när den sitter inne. Samtidigt finns det kunskap om hur fängelsetiden skulle kunna användas till rehabilitering och behandling.

– Det finns en god vilja inom kriminalvården och det finns vetenskaplig beprövade behandlingsmetoder, men de kommer få till del eftersom resurserna är så knappa, säger Niklas Långström.

Enligt honom är ett 20-tal psykologer anställda på hel- eller halvtid på landets fängelser. För att kunna ge en behandling värd namnet skulle det

behövas många gånger fler.

Tveksam till ett superfängelse

Han ställer sig frågande till idén att bygga ett så kallat superfängelse med hög säkerhet.

– När man i debatten pratar om säkerhetsfängelse så gäller det ju bara en liten del av fångarna. Det finns uppgifter som visar att det rör sig om några hundra personer, och det ska jämföras med de över 10000 fångar som passerar systemet varje år. Om vi ska öka säkerheten omkring det lilla fåtalet så är risken att vi ställer till med försämringar i behandlingsklimatet för alla de andra, som då får en sämre prognos för tiden efter straffet.

Men tanken är väl att de farligaste och mest rymningsbenägna ska isoleras i ett särskilt fängelse?

– Jag tycker att man blandar ihop risken för rymning med risken för återfall i allvarliga brott. Man säger att de som rymmer är väldigt omotiverade och högrisklienter i största allmänhet. Folk har föreställningen att det är de farligaste som rymmer, men så behöver det inte nödvändigtvis vara. Så vilka är det man ska ha på superfängelset? De som är farligast eller de som är mest rymningsbenägna?

Jens Nordqvist

© Dagen - dagen.se 2004

Allt innehåll på dagen.se är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.

Citera gärna, men ange alltid källan Dagen.